

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

**HOTĂRÂRE
PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII**

unor dispoziții din articolul 185 din Codul de procedură penală
*(arestarea preventivă în cazul în care persoana nu și-a recunoscut
vina în privința comiterii faptei imputate)*

(Sesizările nr. 130g/2018, nr. 133g/2018, nr. 134a/2018 și nr. 143g/2018)

CHIȘINĂU

30 octombrie 2018

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Igor DOLEA,
dlui Victor POPA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Gheorghe Reniță, *grefier*,

Având în vedere sesizările depuse pe 20 septembrie 2018, 25 septembrie 2018, 26 septembrie 2018 și pe 19 octombrie 2018
și înregistrate pe aceleași date,
Examinând sesizările menționate în ședință publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizările nr. 130g/2018 și nr. 133g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a textului „și în cazul infracțiunilor care au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii” din articolul 185 alin. (1) din Codul de procedură penală, ridicată de către dl judecător Victor Sandu, în dosarele nr. 1-642/18 și nr. 1-1039/14, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, sesizarea nr. 134a/2018 privind controlul constituționalității textului „învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii” din articolul 185 alin. (1) din Codul de procedură penală, depusă la Curtea Constituțională pe 26 septembrie 2018, în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, de către deputații în Parlament, dnii Mihai Ghimpu, Ion Apostol, Roman Boțan, Ion Casian, Petru Cosoi, Ștefan Vlas și Alina Zotea-Durnea, precum și sesizarea nr. 143g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a textului „învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii” din articolul 185 alin. (1) din Codul de procedură penală, ridicată de către dl avocat Serghei Mocanu, în dosarul nr. 14r-748/18, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Pe 25 septembrie 2018, dl judecător Victor Sandu a depus o completare a motivelor la sesizarea nr. 130g/2018.

3. Sesizările privind excepția de neconstituționalitate au fost depuse la Curtea Constituțională pe 20 septembrie 2018, 25 septembrie 2018 și pe

19 octombrie 2018, de către dl judecător Victor Sandu de la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, și, respectiv, de către un complet de judecată de la Curtea de Apel Chișinău (Gheorghe Iovu, Ghenadie Morozan și Alexandru Gafton), în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

4. Autorii sesizărilor au invocat faptul că prevederile contestate sunt contrare articolelor 4, 7, 8, 16, 20, 21, 23 alin. (2), 25, 26 și 54 din Constituție.

5. Curtea a decis să examineze admisibilitatea sesizărilor împreună cu fondul cauzei.

6. Având în vedere identitatea de obiect, Curtea a decis conexarea sesizărilor într-un singur dosar în baza articolului 43 din Codul jurisdicției constituționale, atribuind-i numărul „130g/2018”.

7. În procesul examinării sesizărilor, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Curții Supreme de Justiție și Procuraturii Generale.

8. În cadrul ședinței publice a Curții, excepția de neconstituționalitate a fost susținută de către dl judecător Victor Sandu, autor al sesizărilor nr. 130g/2018 și nr. 133g/2018. De asemenea, excepția de neconstituționalitate a fost susținută și de către dl avocat Serghei Mocanu, autor al sesizării nr. 143g/2018. Parlamentul a fost reprezentat de către dl Valeriu Kuciuk, șef al Serviciului reprezentare la Curtea Constituțională și la organele de drept din cadrul Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de către dl Eduard Serbenko, secretar de stat în cadrul Ministerului Justiției. Domnii deputați Mihai Ghimpu, Ion Apostol, Roman Boțan, Ion Casian, Petru Cosoi, Șefan Vlas și Alina Zotea-Durnea, autori ai sesizării nr. 134a/2018, nu s-au prezentat la ședința Curții și nici nu au comunicat Curții motivele absenței lor. În asemenea condiții, Curtea a decis să examineze prezenta cauză în lipsa acestora.

CIRCUMSTANȚELE LITIGIILOR PRINCIPALE

1. Circumstanțele cauzei penale nr. 1-1039/14

9. Pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, se află cauza penală de învinuire a dlui Anatolie Dodon de comiterea infracțiunilor prevăzute la articolele 190 alin. (5) [*Escrocheria*], 361 alin. (2) lit. c) [*Confecționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false*], 326 alin. (1) [*Traficul de influență*] din Codul penal.

10. Începând cu 3 ianuarie 2018, în privința dlui Anatolie Dodon a fost aplicată și, ulterior, a fost prelungită de mai multe ori măsura preventivă a arestului.

11. Pe 12 septembrie 2018, un procuror din cadrul Procuraturii Anticorupție a depus în instanța de judecată un demers de prelungire a măsurii preventive a arestului (pe o perioadă de 30 de zile) în privința dlui Anatolie Dodon. În motivarea acestui demers, procurorul a făcut referire, între altele, la prevederile articolului 185 alin. (1) din Codul de procedură penală, potrivit cărora „[a]restarea preventivă constă în deținerea învinutului, inculpatului în stare de arest în locurile și în condițiile prevăzute de lege. Arestarea preventivă constituie o măsură excepțională și se dispune doar atunci când se demonstrează că alte măsuri nu sunt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestării și în cazul infracțiunilor care au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinutul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii.”

12. Prin încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, din 20 septembrie 2018, instanța de judecată a admis demersul menționat. Deși a făcut referire la prevederile articolului 185 alin. (1) din Codul de procedură penală, în motivarea acestei încheieri instanța de judecată a subliniat că prelungirea măsurii preventive a arestului este justificată și necesară, pentru că există riscul eschivării inculpatului de la judecarea cauzei penale, precum și riscul împiedicării bunei-desfășurări a procesului.

13. Pe aceeași dată, dl judecător Victor Sandu de la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „și în cazul infracțiunilor care au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinutul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii” din articolul 185 alin. (1) din Codul de procedură penală și a dispus, printr-o încheiere, trimiterea unei sesizări la Curtea Constituțională, în vederea soluționării excepției.

2. Circumstanțele cauzei penale nr. 1-642/18

14. Pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, se află cauza penală de învinuire a dlor Mircea Păvălache și Aurel Romanenco de comiterea infracțiunii prevăzute la articolul 186 alin. (5) [*Furtul*] din Codul penal.

15. Pe 6 iunie 2018, dnii Mircea Păvălache și Aurel Romanenco au fost reținuți și în privința acestora a fost aplicată măsura preventivă a arestului pe un termen de 30 de zile.

16. Pe 30 iulie 2018, un procuror din cadrul Procuraturii municipiului Chișinău a depus la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, un demers de prelungire a măsurii preventive (pe o perioadă de 30 de zile) a arestului acestor persoane.

17. Prin încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, din 3 august 2018, s-a dispus înlocuirea arestului preventiv cu arestul la domiciliu pe un termen de 30 de zile.

18. Pe 17 august 2018, procurorul a depus un demers de prelungire a măsurii preventive (pe o perioadă de 30 de zile) aplicate în privința dlor Mircea Păvălache și Aurel Romanenco sub forma arestului la domiciliu.

19. Prin încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, din 4 septembrie 2018, s-a dispus înlocuirea măsurii arestului la domiciliu cu liberarea provizorie sub control judiciar în cazul persoanelor menționate pe un termen de 30 de zile. În acest sens, instanța de judecată a apreciat că prelungirea arestării la domiciliu este nejustificată.

20. Pe aceeași dată, dl judecător Victor Sandu de la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „și în cazul infracțiunilor care au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii” din articolul 185 alin. (1) din Codul de procedură penală și a dispus, printr-o încheiere, trimiterea unei sesizări la Curtea Constituțională, în vederea soluționării excepției.

3. Circumstanțele cauzei penale nr. 14r-748/18

21. Pe 11 septembrie 2018, un procuror din cadrul Procuraturii municipiului Chișinău a depus la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, un demers prin care i-a solicitat judecătorului de instrucție aplicarea măsurii preventive sub formă de arest pe un termen de 30 de zile în privința dnei Tatiana Guzun, învinuită de comiterea infracțiunii prevăzute la articolul 190 alin. (5) [*Escrocheria*] din Codul penal.

22. Prin încheierea judecătoriei Chișinău, sediul Centru, din 17 septembrie 2018, fără a face referire la prevederile articolului 185 alin. (1) din Codul de procedură penală, instanța de judecată a admis demersul procurorului, precizând că termenul de 30 de zile de arest se va calcula de la data reținerii. În motivarea acestei încheieri, instanța de judecată a menționat că aplicarea arestului preventiv se justifică prin faptul că învinuita se ascunde de organul de urmărire penală și locul acesteia nu este cunoscut, iar o altă măsură neprivativă de libertate nu va atinge scopul urmărit.

23. Nefiind de acord cu această încheiere, dl avocat Serghei Mocanu (apărătorul dnei Tatiana Guzun) a contestat-o cu recurs în fața Curții de Apel Chișinău.

24. Pe 4 octombrie 2018, în cadrul ședinței instanței de recurs, dl avocat Serghei Mocanu a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea

infracțiunii” din articolul 185 alin. (1) din Codul de procedură penală, preluând în întregime argumentele din sesizarea nr. 134a/2018.

25. Prin încheierea Curții de Apel Chișinău din aceeași dată, s-a dispus trimiterea unei sesizări la Curtea Constituțională, în vederea soluționării excepției.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

26. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 21 Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 25 Libertatea individuală și siguranța persoanei

„(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

(2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.

[...]”

(4) Arestarea se face în temeiul unui mandat, emis de judecător, pentru o durată de cel mult 30 de zile. Asupra legalității mandatului se poate depune recurs, în condițiile legii, în instanța judecătorească ierarhic superioară. Termenul arestării poate fi prelungit numai de către judecător sau de către instanța judecătorească, în condițiile legii, cel mult până la 12 luni.

[...]”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

[...]”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„[...]”

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

27. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală sunt următoarele:

Articolul 7

Legalitatea procesului penal

„(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

[...]”

Articolul 8

Prezumția nevinovăției

„(1) Persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită, în modul prevăzut de prezentul cod, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

(2) Nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa.

(3) Concluziile despre vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condițiile prezentului cod, se interpretează în favoarea bănuیتului, învinuitului, inculpatului.”

Articolul 185

Arestarea preventivă

„(1) Arestarea preventivă constă în deținerea învinuitului, inculpatului în stare de arest în locurile și în condițiile prevăzute de lege. Arestarea preventivă constituie o măsură excepțională și se dispune doar atunci când se demonstrează că alte măsuri nu sunt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestării și în cazul infracțiunilor care au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o

organizație criminală, învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii.

(2) Arestarea preventivă poate fi aplicată în cazurile și în condițiile prevăzute în art. 176, luând în considerare și dacă:

1) învinuitul, inculpatul nu are loc permanent de trai pe teritoriul Republicii Moldova;

3) învinuitul, inculpatul a încălcat condițiile altor măsuri preventive aplicate în privința sa ori a încălcat ordonanța de protecție în cazul violenței în familie;

4) există probe suficiente asupra faptului că învinuitul, inculpatul, aflându-se în libertate, prezintă un risc iminent pentru securitatea și ordinea publică.

(2¹) Motivul prevăzut la alin. (2) pct. 1) se ia în considerare în cazul în care învinuitul, inculpatul a refuzat să comunice locul permanent de trai.

[...]"

28. Prevederile relevante ale Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative sunt următoarele:

„[...]

Art. VI. – Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122/2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251, art. 699), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

[...]

7. Articolul 185:

la alineatul (1), după textul „aplicarea arestării” se introduce textul: „și în cazul infracțiunilor care, au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii”;

[...]"

29. Prevederile relevante ale Convenției Europene a Drepturilor Omului sunt următoarele:

Articolul 5

Dreptul la libertate și la siguranță

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;

b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;

d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;

e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;

f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.

[...]

5. Orice persoană care este victimă unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparații.”

Articolul 6 Dreptul la un proces echitabil

„[...]

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

[...]”

DREPT COMPARAT

30. Cu ocazia judecării cauzei *Buzadji v. Republica Moldova* [MC], 5 iulie 2016, §§ 45-60, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a examinat legislația a 31 de state membre ale Consiliului Europei (Armenia, Austria, Azerbaidjan, Belgia, Bulgaria, Croația, Elveția, Estonia, fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Franța, Germania, Grecia, Italia, Lituania, Luxembourg, Marea Britanie, Monaco, Muntenegru, Olanda, Polonia, Portugalia, Republica Cehă, România, Rusia, Serbia, Slovacia, Spania, Turcia, Ucraina și Ungaria) referitoare la motivele care justifică arestarea preventivă. Curtea va opera cu constatările acestui studiu de drept comparat.

31. În legislația tuturor celor 31 de state, reținerea și arestul preventiv sunt reglementate în mod explicit și sunt limitate în timp.

32. În toate statele membre în discuție, existența unei „bănuieli rezonabile” privind comiterea unei infracțiuni constituie o condiție *sine qua non* privind legalitatea acestei măsuri. Cu toate acestea, în general, „bănuiala rezonabilă” nu este suficientă în sine pentru a justifica arestarea preventivă. Doar în șase state (Austria, Belgia, Germania, Serbia, Elveția și Turcia) „bănuiala rezonabilă” reprezintă, prin ea însăși, un motiv pentru dispunerea arestării în cazul comiterii unei infracțiuni grave. În celelalte state, „bănuiala rezonabilă” nu constituie un motiv suficient pentru dispunerea arestării. Autoritățile pot dispune arestarea preventivă a unei persoane numai atunci când există motive suplimentare. Aceste motive suplimentare trebuie stabilite la momentul

în care persoana în discuție este adusă pentru prima dată în fața unui judecător. Prin urmare, încă de la prima arestare a unei persoane, autoritățile judiciare naționale trebuie să stabilească cu certitudine motivele suplimentare care o justifică.

33. Motivele invocate cel mai des în legislația internă pentru a justifica aplicarea arestului sunt: riscul de eschivare (în toate cele 31 de state), riscul de recidivă (30 din 31) și riscul de a obstrucționa procedurile penale (28 din 31).

34. Mai mult, în majoritatea statelor (18 din 31), legislația prevede că arestarea preventivă poate fi dispusă doar atunci când infracțiunea comisă atinge un anumit nivel de gravitate. Unele legislative ale statelor membre (10 din 31) le-au impus autorităților să țină cont de situația personală a persoanei în cauză (personalitatea sa, vârsta, starea de sănătate, situația profesională, eventuale antecedente penale, legăturile sociale, familiare sau profesionale). În legislația altor state (șase din 31) se menționează, printre motivele pertinente, necesitatea asigurării ordinii publice.

35. Pentru a evalua relevanța motivelor suplimentare, legislația statelor avută în vedere stabilește un număr de factori specifici de care trebuie să se țină cont.

36. În toate statele membre, autoritățile naționale competente au obligația să prezinte motive pertinente și suficiente atunci când dispun aplicarea unei măsuri privative de libertate sau prelungirea acesteia.

37. Prin urmare, prelungirea arestului preventiv reclamă același nivel de motivare și în privința îndeplinirii condițiilor stabilite la prima aplicare a acestei măsuri. Motivele invocate de către instanțele naționale în cazul în care se dispune prelungirea arestului nu pot fi unele stereotipe sau abstracte.

38. Totuși, în niciun stat aplicarea arestului nu este condiționată de faptul că persoana și-a recunoscut vinovăția cu privire la comiterea infracțiunii care i se impută.

ÎN DREPT

A. ADMISIBILITATEA

39. În baza articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

40. Articolele 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale îi conferă deputatului în Parlament prerogativa sesizării Curții Constituționale.

41. Totodată, excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate de către dl judecător Victor Sandu, în dosarele nr. 1-642/18 și nr. 1-1039/14, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, precum și de către dl

avocat Serghei Mocanu, în dosarul nr. 14r-748/18, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

42. Astfel, sesizările sunt formulate de către subiectele cărora li s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

43. Curtea constată că obiectul sesizărilor nr. 130g/2018 și nr. 133g/2018 îl constituie textul „și în cazul infracțiunilor care au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii” din articolul 185 alin. (1) din Codul de procedură penală.

44. De asemenea, obiectul sesizărilor nr. 134a/2018 și nr. 143g/2018 îl constituie textul „învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii” din articolul 185 alin. (1) din Codul de procedură penală.

45. Așadar, din cele patru sesizări conexe în prezenta cauză, trei au la bază excepții de neconstituționalitate (sesizările nr. 130g/2018, nr. 133g/2018 și nr. 143g/2018).

46. Curtea reamintește că una dintre condițiile pentru admiterea examinării în fond a unei excepții de neconstituționalitate constă în aplicabilitatea prevederilor în cauză în care a fost ridicată excepția (a se vedea HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, § 82).

47. Sub acest aspect, din analiza încheierilor Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, din 4 septembrie 2018 și, respectiv, din 17 septembrie 2018 (a se vedea *supra* §§ 20 și 23), Curtea observă că instanțele de judecată nu au invocat faptul că nerecunoașterea vinovăției în privința comiterii infracțiunii imputate poate constitui un motiv pentru arestarea persoanei. Totodată, instanțele de judecată nici nu au făcut referire la prevederile articolului 185 alin. (1) din Codul de procedură penală în contextul justificării aplicării arestului. Mai mult, prin prima încheiere s-a dispus înlocuirea arestului la domiciliu aplicat în privința persoanei cu liberarea provizorie a acesteia sub control judiciar. Astfel, prevederile contestate nu au fost aplicate și nu există nicio presupunere că acestea vor fi aplicate în cauzele penale nr. 1-642/18 și nr. 14r-748/18. Din acest motiv, Curtea va respinge ca inadmisibile excepțiile de neconstituționalitate (sesizările nr. 130g/2018 și nr. 143g/2018) ridicate în cauzele penale menționate.

48. Spre deosebire de aceste două cauze penale, Curtea observă că, în cauza penală nr. 1-1039/14, procurorul a invocat în demersul de prelungire a arestului preventiv (pe o perioadă de 30 de zile) prevederile articolului 185 alin. (1) din Codul de procedură penală, care permit aplicarea arestului preventiv „și în cazul infracțiunilor care au fost comise fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinuitul,

inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii”. La rândul ei, chiar dacă instanța de judecată și-a argumentat încheierea de prelungire a arestului preventiv prin prisma existenței riscului eschivării inculpatului de la judecarea cauzei penale, precum și a riscului împiedicării buneidesfășurării a procesului, ea a reținut și prevederile invocate de către procuror, *i.e.* articolul 185 alin. (1) din Codul de procedură penală (a se vedea *supra* §§ 11 și 12). Plecând de la aceste premise, Curtea admite că prevederile contestate sunt aplicabile în cauza penală nr. 1-1039/14.

49. Curtea mai reține că prevederile aplicabile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

50. Pentru a declara admisibile sesizările nr. 133g/2018 și nr. 134a/2018, Curtea trebuie să stabilească și incidența drepturilor garantate de Constituție, invocate de către autorii acestora.

51. În acest sens, Curtea apreciază că problema ridicată în prezenta cauză constă în verificarea conformității prevederilor care permit aplicarea arestării preventive în ipoteza în care inculpatul nu și-a recunoscut vinovăția în privința comiterii faptei imputate cu principiul prezumției nevinovăției, precum și dacă aceste prevederi restrâng sau nu în mod nejustificat dreptul la libertate și la siguranță.

52. Prin urmare, dată fiind calitatea sa de suveran în materie de control al constituționalității (a se vedea HCC nr. 7 din 26 aprilie 2018, § 23; HCC nr. 15 din 22 mai 2018, § 24; HCC nr. 20 din 4 iulie 2018, § 47), Curtea consideră că această cauză trebuie examinată prin prisma articolelor 21 (care garantează prezumția de nevinovăție) și 25 (care garantează libertatea individuală și siguranța persoanei) din Constituție.

53. Așadar, Curtea declară admisibile sesizările nr. 133g/2018 și nr. 134a/2018 și va trece la examinarea fondului prezentei cauze.

B. FONDUL CAUZEI

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 21 ȘI 25 DIN CONSTITUȚIE

A. Argumentele autorilor sesizărilor

54. În motivarea sesizărilor, autorii pretind că nerecunoașterea vinovăției în privința comiterii faptei imputate nu poate constitui un motiv pentru arestarea persoanei. Aplicarea arestului nu trebuie să fie condiționată de faptul că persoana și-a recunoscut sau nu vinovăția în privința comiterii infracțiunii de care este învinuită. Dimpotrivă, arestarea trebuie să se dispună cu respectarea unor garanții procedurale.

55. Potrivit autorilor sesizărilor, prevederile contestate contravin principiului prezumției nevinovăției, dreptului la tăcere, precum și dreptului la libertate și siguranță.

B. Argumentele autorităților

56. În opinia sa, Președintele Republicii Moldova a menționat că impunerea prin lege a obligației persoanei de a-și recunoaște vinovăția pentru a nu-i fi aplicat arestul preventiv reprezintă o restrângere nejustificată a prezumției nevinovăției și a dreptului la apărare, în special a dreptului de a păstra tăcerea și de a nu mărturisi împotriva sa. Mai mult, lista motivelor pentru a putea dispune arestarea persoanei sunt enumerate în mod exhaustiv în articolul 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului („Convenția Europeană”) și nu poate fi extinsă prin legislația națională.

57. Parlamentul nu și-a prezentat opinia scrisă. Totuși, în ședința publică a Curții, reprezentantul Parlamentului a susținut că pe 25 octombrie 2018 în Parlament a fost votat, în a doua lectură, un proiect de lege (nr. 348 din 16 octombrie 2018), prin care se urmărește excluderea textului contestat. Din acest motiv, reprezentantul Parlamentului a pledat pentru sistarea procesului.

58. În opinia prezentată de către Guvern se menționează că arestarea preventivă poate fi aplicată doar dacă există o bănuială rezonabilă potrivit căreia bănuitul, învinuitul sau inculpatul a comis infracțiunea care face obiectul urmăririi penale sau al judecării cauzei. Totodată, principiul prezumției nevinovăției nu împiedică aplicarea arestului împotriva persoanei. Atunci când aplică o măsură preventivă, judecătorul nu pune în discuție vinovăția persoanei în privința comiterii unei infracțiuni, ci doar dacă există probe sau informații suficiente din care să reiasă bănuiala că acea persoană a comis o faptă cu relevanță penală. Astfel, Guvernul consideră că sesizările sunt nefondate și că trebuie respinse.

59. Potrivit opiniei Curții Supreme de Justiție, există patru riscuri care justifică aplicarea arestului preventiv în privința unei persoane acuzate de comiterea unei infracțiuni, *i.e.*: 1) riscul eschivării persoanei acuzate; 2) riscul de a împiedica buna-desfășurare a justiției; 3) prevenirea comiterii de către persoană a unei noi infracțiuni; și 4) riscul că punerea în libertate a persoanei va cauza dezordine publică. Totuși, prevederile contestate permit aplicarea arestului și în cazul în care persoana nu a recunoscut vinovăția în comiterea infracțiunii de care acesta este învinuit. Prevederile contestate ar putea transforma arestarea preventivă dintr-o măsură excepțională în una aplicată în mod arbitrar. Prin urmare, prevederile în discuție sunt contrare Constituției.

60. În opinia sa, Procuratura Generală a notat că, în conformitate cu principiul prezumției nevinovăției, persoanele supuse unei măsuri preventive sunt considerate nevinovate până atunci când li se va demonstra vinovăția printr-o hotărâre prin care se judecă fondul cauzei. Noua redacție a articolului 185 alin. (1) din Codul de procedură penală stabilește condiții suplimentare la aplicarea arestului și, prin urmare, instituie un grad ridicat de protecție pentru persoane. Prevederile

contestate vor contribui atât la atingerea scopului legii penale (prevenirea comiterii de noi infracțiuni), cât și la realizarea principiilor procesului penal (asigurarea drepturilor victimei ca urmare a comiterii infracțiunii, evitarea eschivării de la răspunderea penală etc.). Astfel, Procuratura Generală consideră că sesizările sunt nefondate și că trebuie respinse.

C. Aprecieria Curții

1. Principii generale

1.1. Principiul inviolabilității persoanei

61. Curtea reține că articolul 25 din Constituție garantează principiul inviolabilității libertății individuale și a siguranței persoanei, potrivit căruia nimeni nu poate fi reținut și arestat, decât în cazurile și în modul prevăzute de lege.

62. Acest principiu este garantat și de tratatele internaționale în materie de drepturi ale omului la care Republica Moldova este parte.

63. Cu titlu exemplificativ, în conformitate cu articolul 5 § 1 din Convenția Europeană, orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță.

64. Prin garantarea „dreptului la libertate”, articolul 5 § 1 din Convenție se referă la libertatea fizică a persoanei (*Creangă v. România* [MC], 23 februarie 2012, § 84).

65. Scopul principal al dispozițiilor citate este de a proteja persoana împotriva unei lipsiri arbitrare sau nejustificate de libertate (*McKay v. Regatul Unit* [MC], 3 octombrie 2006, § 30).

66. Totuși, dreptul la libertate și la siguranță nu este unul absolut. Astfel, articolul 5 § 1 din Convenția Europeană prevede cazurile când o persoană poate fi lipsită de libertatea sa. Între altele, litera c) din articolul citat vizează privarea de libertate în cadrul unei proceduri penale, i.e. dacă persoana a fost arestată sau reținută în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a se bănuși că a comis o infracțiune sau când există motive temeinice ale necesității de a o împiedica să comită o infracțiune sau să se sustragă după comiterea acesteia.

67. Generalizând jurisprudența Curții Europene în materie, în Hotărârea nr. 3 din 23 februarie 2016 Curtea Constituțională a stabilit că reprezintă motive pentru privarea de libertate a celui bănușit de comiterea unei infracțiuni existența riscului: 1) sustragerii lui de la judecată; 2) afectării înfăptuirii justiției; 3) comiterii altor infracțiuni; 4) producerii de dezordini publice. Aceste motive nu trebuie cumulate, fiind suficientă existența unui singur motiv pentru aplicarea arestului preventiv. Aceste riscuri trebuie demonstrate prin probe bazate pe fapte (§§ 73, 93, 94).

68. O persoană poate fi plasată în detenție doar atunci când bănușiala comiterii unei infracțiuni de către aceasta este coroborată cu existența

motivelor justificative. Aceleași sunt concluziile Recomandării nr. (2006) 13 privind arestul preventiv, condițiile în care acesta se execută și măsurile de protecție împotriva abuzului, adoptate de Comitetul de Miniștri din cadrul Consiliului Europei la 27 septembrie 2006, la cea de-a 974-a reuniune a delegațiilor de miniștri.

69. Mai mult, arestarea persoanei trebuie să fie dispusă ca o *ultima ratio*. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că cercetarea persoanei în stare de libertate reprezintă o regulă. Prezumția este întotdeauna în favoarea eliberării. Arestarea constituie o măsură excepțională și poate fi dispusă numai în anumite cazuri și numai pentru anumite motive, care trebuie arătate în mod concret și convingător în hotărârea organului care o dispune (a se vedea HCC nr. 3 din 23 februarie 2016, § 94). Cu alte cuvinte, la examinarea demersului privind arestarea persoanei, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată are obligația să examineze în mod prioritar oportunitatea aplicării altor măsuri preventive, neprivative de libertate, apoi a celor alternative arestului preventiv, și să respingă demersul privind aplicarea arestării atunci când acesta nu este motivat în mod suficient sau dacă motivele invocate nu sunt susținute prin probe care confirmă motivele rezonabile de aplicare. Instanța de judecată poate dispune orice altă măsură preventivă.

70. Prin urmare, arestarea nu poate fi dispusă de către judecător doar dacă există o bănuială rezonabilă că acuzatul a comis infracțiunea care face obiectul urmăririi penale sau al judecării cauzei. Eventual, dacă există doar o „bănuială rezonabilă” că persoana a comis o infracțiune, ea poate fi reținută de către organul de urmărire penală. În schimb, în lipsa motivelor relevante și suficiente pentru dispunerea detenției preventive, altele decât bănuiala rezonabilă a comiterii unei infracțiuni, instanțele de judecată nu trebuie să aplice măsura preventivă a arestului. În acest sens, bănuiala rezonabilă trebuie să fie însoțită de existența unui motiv plauzibil (din cele patru enumerate la § 67 din prezenta hotărâre) pentru privarea de libertate, ca *ultima ratio*, a celui acuzat de comiterea unei infracțiuni. În caz contrar, va fi încălcat articolul 25 din Constituție.

1.2. Principiul legalității

71. Orice privare de libertate nu trebuie doar să se bazeze pe una dintre excepțiile enunțate la literele a)-f) ale articolului 5 § 1 din Convenția Europeană, ci trebuie să fie și „legală”. Atunci când se pune în discuție „legalitatea” detenției, inclusiv problema respectării „căilor legale”, Convenția Europeană face trimitere la legislația națională. Ea impune în primul rând ca orice arestare sau detenție să aibă o bază legală în dreptul intern, însă privește și calitatea legislației (a se vedea *Del Río Prada v. Spania* [MC], 21 octombrie 2013, § 125).

72. „Calitatea legii” presupune ca legea națională care autorizează privarea de libertate să fie suficient de accesibilă, precisă și previzibilă în aplicarea sa, pentru a evita orice risc de arbitrar.

73. Criteriul „legalității” presupune ca orice lege să fie suficient de precisă pentru a-i permite persoanei – în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată – să prevadă, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care le poate avea o anumită acțiune (a se vedea *M. v. Germania*, 17 decembrie 2009, § 90; și *Oshurko v. Ucraina*, 8 septembrie 2011, § 98). Atunci când se pune în discuție privarea de libertate, este esențial ca legislația internă să definească de o manieră clară condițiile detenției (a se vedea *Creangă v. România* [MC], 23 februarie 2012, § 120).

74. Cerința legalității nu este îndeplinită prin simpla respectare a dreptului intern relevant; trebuie ca dreptul intern să se conformeze el însuși Constituției și Convenției Europene, inclusiv principiilor generale enunțate sau presupuse de acestea (a se vedea *Plesó v. Ungaria*, 2 octombrie 2012, § 59).

75. Principiul legalității implică și respectarea unor garanții procedurale oferite de lege împotriva arbitrarului, pentru ca măsura în cauză să fie aplicată în mod corect, raportat la fiecare caz concret. În mod firesc, la adoptarea hotărârii privind aplicarea arestului, instanțele naționale trebuie să aplice standardele impuse de Convenția Europeană: legalitatea detenției; existența unei bănuieli rezonabile; prezența unui risc; proporționalitatea aplicării măsurii preventive și, în fine, posibilitatea aplicării măsurilor alternative pentru detenție (a se vedea HCC nr. 3 din 23 februarie 2016, §§ 62 și 63).

1.3. Principiul prezumției de nevinovăție

76. Curtea reține că articolul 21 din Constituție garantează principiul prezumției de nevinovăție, potrivit căruia orice persoană acuzată de comiterea unui delict este prezumată nevinovată până atunci când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

77. În conformitate cu articolul 6 § 2 din Convenția Europeană, orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până atunci când vinovăția sa va fi legal stabilită.

78. Principiul prezumției de nevinovăție impune, între altele, ca, în îndeplinirea funcțiilor lor, instanțele de judecată să nu pornească de la ideea preconcepută potrivit căreia persoana a comis fapta imputată.

79. Sub acest aspect, în preambulul Directivei (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale se

menționează că „[p]rezumția de nevinovăție ar fi încălcată în cazul în care declarații publice ale autorităților publice sau decizii judiciare, altele decât cele privind stabilirea vinovăției, se referă la o persoană suspectată sau acuzată ca fiind vinovată, atât timp cât vinovăția persoanei respective nu a fost dovedită conform legii. Aceste declarații și decizii judiciare nu ar trebui să reflecte opinia că persoana respectivă este vinovată. Acest fapt nu ar trebui să aducă atingere actelor de urmărire penală care urmăresc să probeze vinovăția persoanei suspectate sau acuzate, cum ar fi rechizitoriul, și nici deciziilor judiciare în urma cărora produce efecte o hotărâre suspendată, cu condiția respectării dreptului la apărare. De asemenea, acest fapt nu ar trebui să aducă atingere hotărârilor preliminare de natură procedurală, luate de autoritățile judiciare sau de alte autorități competente, care se întemeiază pe suspiciuni sau pe elemente de probă incriminatoare, cum ar fi deciziile de arest preventiv, cu condiția ca aceste hotărâri să nu se refere la persoana suspectată sau acuzată ca fiind vinovată. Înaintea luării unei hotărâri preliminare de natură procedurală, autoritatea competentă ar putea fi nevoită să verifice dacă există suficiente elemente de probă incriminatoare împotriva persoanei suspectate sau acuzate care să justifice hotărârea respectivă, iar hotărârea poate conține referiri la aceste elemente.”

80. Așadar, orice persoană este considerată nevinovată până la rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătorești de condamnare. Totuși, acest principiu nu se opune faptului că, pe parcursul procesului penal, să fie aplicate măsuri preventive împotriva unei persoane acuzate de comiterea unei infracțiuni. Ceea ce impune acest principiu este ideea potrivit căreia, pe de o parte, arestarea unei persoane nu presupune faptul că la sfârșitul procesului aceasta va fi condamnată, ci că este posibilă orice soluție, inclusiv cea a achitării sale. În această din urmă situație, persoana poate solicita despăgubiri în baza Legii nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Pe de altă parte, atunci când aplică o măsură preventivă, judecătorul nu trebuie să pună în discuție problema vinovăției persoanei învinuite că a comis o infracțiune, ci numai dacă există probe sau informații suficiente din care să decurgă învinuirea că acea persoană a comis acea faptă, precum și să constate dacă există un motiv relevant și suficient care să justifice aplicarea unei măsuri preventive.

81. În conformitate cu principiul prezumției de nevinovăție, persoana supusă unei măsuri preventive este considerată nevinovată până la pronunțarea unei hotărâri definitive și trebuie tratată în mod nepărtinitor, în condiții care nu îi provoacă suferințe fizice sau morale și nu înjosesc demnitatea. După răsturnarea prezumției de nevinovăție în baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent, se poate considera că persoana este deținută legal, în condițiile permise de

articolul 5 § 1 lit. a) din Convenția Europeană (a se vedea HCC nr. 3 din 23 februarie 2016, §§ 84 și 87).

82. În baza principiului prezumției de nevinovăție, sarcina probei îi revine acuzării, iar situațiile îndoielnice sunt interpretate în favoarea celui acuzat (*in dubio pro reo*). Prezumția de nevinovăție implică pentru acuzat dreptul de a propune probe în favoarea sa și de a nu depune mărturii împotriva sa.

83. Curtea Europeană a subliniat că orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni are dreptul de a păstra tăcerea și de a nu se autoincrimina. Chiar dacă Convenția Europeană nu menționează în mod explicit dreptul la tăcere și dreptul persoanei de a nu se autoincrimina, acestea constituie norme internaționale general recunoscute. Protejând persoana împotriva unei constrângeri abuzive din partea autorităților, aceste imunități contribuie la evitarea erorilor judiciare și la garantarea rezultatului urmărit de articolul 6 din Convenție (a se vedea *Jalloh v. Germania* [MC], 11 iulie 2006, §§ 100-102).

84. Dreptul de a nu se autoincrimina presupune, în special, că acuzarea trebuie să demonstreze fapta imputată, fără a recurge la probe obținute prin metode de constrângere sau de persecuție. Dreptul persoanei de a nu se autoincrimina este legat în primul rând de respectarea voinței sale de a păstra tăcerea (a se vedea *O'Halloran și Francis v. Regatul Unit* [MC], 29 iunie 2007, § 52).

85. Dreptul la tăcere presupune ca tăcerea persoanei urmărite penal să nu poată antrena, de una singură, condamnarea ei sau recunoașterea faptelor imputate. Acest drept este garantat pe toată durata procesului (faza de urmărire penală și faza de judecare a cauzei) și este conceput să protejeze persoana împotriva coerciției abuzive a autorităților.

86. Dreptul la tăcere include: 1) dreptul de a nu face nicio declarație cu privire la o faptă care i se atribuie ori o învinuire care i se aduce, fără a i se putea imputa anterior nesinceritatea ca circumstanță agravantă; 2) libertatea de a răspunde sau nu, în cunoștință de cauză, la toate întrebările (dreptul la tăcere totală) sau doar la unele întrebări (dreptul la tăcere parțială); 3) dreptul de a nu contribui la propria sa incriminare (*nemo tenetur se ipsum accusare*).

87. Totuși, dreptul de a păstra tăcerea nu este unul absolut. Pentru a stabili dacă esența dreptului de a tăcea și a privilegiului de a nu se autoincrimina a fost încălcată, trebuie să se țină cont de natura și de gradul de constrângere utilizat pentru a obține mărturia, existența oricăror garanții de procedură corespunzătoare, precum și scopul utilizării materialelor dobândite în acest mod (a se vedea cauza *O'Halloran și Francis*, citată mai sus, § 52, și jurisprudența citată acolo).

2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză

88. Cu titlu preliminar, Curtea reține că, prin Legea nr. 179 din 26 iulie 2018, la alineatul (1) al articolului 185 din Codul de procedură penală a fost introdus, după expresia „aplicarea arestării”, textul: „și în cazul infracțiunilor care au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii”. Aceste completări au intrat în vigoare pe 17 august 2018.

89. Examinând aceste prevederi, Curtea constată că legislatorul a permis aplicarea arestului și în ipoteza în care învinuitul sau inculpatul nu și-a recunoscut vinovăția în privința comiterii faptei imputate. Așadar, a fost instituit un nou motiv care justifică aplicarea arestului, *i.e.* nerecunoașterea vinovăției. De asemenea, prevederile în discuție permit aplicarea arestului și în cazul infracțiunilor care au fost comise fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost comise de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală. Prin urmare, Curtea observă că textul „învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii” se află într-o legătură indisolubilă cu textul „și în cazul infracțiunilor care au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală”. Ele trebuie privite ca un tot întreg.

90. În ciuda faptului că în Nota informativă care a stat la baza adoptării Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 se menționează că privarea de libertate a persoanei trebuie să fie o *ultima ratio*, în realitate, prin modificările operate, legislatorul a extins, fără nicio argumentare plauzibilă și fără a ține cont de jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene, lista motivelor care permit aplicarea arestului. O asemenea incoerență în acțiuni creează insecuritate juridică.

91. Dincolo de acest fapt, în general, articolul 5 § 1 din Convenția Europeană conține o listă exhaustivă a motivelor permise pentru privarea de libertate, prevăzute la literele (a)-(f), iar nicio privare de libertate nu va fi legală decât dacă se va încadra în unul din aceste motive (*e.g.* a se vedea *M. v. Germania*, 17 decembrie 2009, § 86; *Creangă v. România* [MC], 23 februarie 2012, § 120; *Del Río Prada v. Spania* [MC], 21 octombrie 2013, § 125).

92. În special, în cauza *Țurcan și Țurcan v. Republica Moldova*, 23 octombrie 2007, § 51, Curtea Europeană a menționat că refuzul de a-i divulga acuzării numele martorilor care puteau dovedi nevinovăția persoanei în proces nu numai că nu poate constitui un motiv pentru

arestarea unei persoane, dar constituie și o încălcare a dreptului acuzatului la tăcere.

93. De asemenea, în cauza *Cebotari v. Republica Moldova*, 13 noiembrie 2007, § 48, Curtea Europeană a subliniat că, în lipsa unei bănuieli rezonabile, reținerea sau arestarea unei persoane nu trebuie aplicată niciodată cu scopul de a o determina să-și recunoască vina sau să dea declarații împotriva altor persoane ori pentru a obține fapte sau informații care ar putea constitui o bază pentru bănuiala rezonabilă împotriva acesteia.

94. Nu în ultimul rând, în cauza *Tiron v. România*, 7 aprilie 2009, §43, instanțele naționale au refuzat să dispună punerea în libertate a reclamantului din cauză că nu a recunoscut anumite fapte imputate acestuia. Din nou, Curtea Europeană a menționat că această împrejurare nu poate constitui un motiv de arestare a persoanei și că se aduce atingere drepturilor de a nu da declarații și de a nu contribui la propria incriminare, garantate de articolul 6 din Convenția Europeană.

95. Din această perspectivă, Curtea Constituțională nu remarcă niciun motiv pentru care s-ar abate de la această constatare. Astfel, Curtea constată că arestarea preventivă care are ca fundament faptul că persoana nu și-a recunoscut vina nu se încadrează în niciun motiv de privațiune de libertate conform literelor (a)-(f) ale articolului 5 § 1 din Convenția Europeană și, în mod implicit, nu este conformă cu articolul 25 din Constituție.

96. Mai mult, în niciun stat membru al Consiliului Europei aplicarea arestului nu este condiționată de faptul că persoana și-a recunoscut vina în comiterea infracțiunii de care este învinuită (a se vedea *supra* §§ 30-38).

97. De asemenea, arestarea preventivă care are ca motiv faptul că persoana nu și-a recunoscut vina în privința comiterii infracțiunii imputate aduce atingere de o manieră disproporționată drepturilor de a tăcea și de a nu contribui la propria incriminare.

98. Totodată, prevederile contestate constrâng persoana să-și recunoască vina în privința comiterii faptei imputate pentru a nu-i fi aplicată măsura preventivă a arestului, fapt care încalcă dreptul la libertate și siguranță.

99. Așadar, aplicarea arbitrară a arestului constituie o desconsiderare gravă a Constituției, a Convenției Europene, a jurisprudenței Curții Constituționale și a jurisprudenței Curții Europene (a se vedea DCC nr. 1 din 19 ianuarie 2017, § 25).

100. În contextul celor elucidate, Curtea reține că, pe 25 octombrie 2018, în Parlament a fost votat, în a doua lectură, un proiect de lege (nr.348 din 16 octombrie 2018), prin care se urmărește excluderea textului contestat. Actul în discuție încă nu a fost publicat în Monitorul Oficial, fapt care echivalează, potrivit articolului 76 din Constituție, cu inexistența acestuia. Totuși, chiar și în situațiile în care prevederea

contestată nu mai este în vigoare, ea poate face, totuși, obiect al unei excepții de neconstituționalitate, atunci când prejudiciile care i-au fost aduse persoanei prin efectele sale nu au fost redresate până în prezent și când problema ține de competența Curții Constituționale (a se vedea HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, § 73; și DCC nr. 57 din 11 iunie 2018, §16). Astfel, modificarea sau abrogarea ulterioară a dispoziției contestate nu face să dispară eventuala încălcare a drepturilor și a libertăților garantate de Constituție. În acest caz, singura condiție pe care o verifică instanța constituțională este cea privind aplicabilitatea normei contestate în litigiul din fața instanței (a se vedea HCC nr. 25 din 11 octombrie 2018, § 48). În prezenta cauză, așa cum s-a stabilit mai sus, prevederile contestate au fost invocate în litigiul principal atât de către procuror, prin demersul de prelungire a arestului, cât și de către instanța de judecată, prin încheierea prin care a admis demersul procurorului (a se vedea *supra* §§ 11, 12 și 48). Sub acest aspect, actul adoptat de către Parlament nu retroactivează, el nu contribuie la recunoașterea de către instanțele de judecată a încălcării dreptului la libertate și la siguranță și/sau a principiului prezumției de nevinovăție. Curtea menționează că drepturile garantate de Constituție trebuie să fie practice și efective, dar nu teoretice și iluzorii (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Visy v. Slovacia*, 16 octombrie 2018, § 46). În consecință, circumstanța potrivit căreia Parlamentul Republicii Moldova a votat un proiect de lege prin care se urmărește excluderea textului contestat nu constituie un motiv pentru sistarea procesului sau un impediment pentru a declara neconstituționale dispozițiile criticate.

101. Rezumând cele enunțate *supra*, Curtea conchide că textul „și în cazul infracțiunilor care au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii” din articolul 185 alin. (1) din Codul de procedură penală conduce la o restrângere nejustificată a dreptului la libertate și siguranță, a dreptului de a păstra tăcerea, eludează prezumția de nevinovăție și, prin urmare, este contrar articolelor 21 și 25 din Constituție.

102. În continuare, pentru că a fost declarată neconstituțională o normă de procedură, Curtea trebuie să stabilească efectele prezentei hotărâri (a se vedea HCC nr. 21 din 1 octombrie 2018, §§ 64 și 66). Așadar, având în vedere intensitatea ingerinței (arestul) în drepturile garantate de Constituție, Curtea menționează că această hotărâre va retroactiva. Ea va produce efecte începând cu data intrării în vigoare a amendamentului supus controlului de constituționalitate (*i.e.* 17 august 2018). Totuși, prezenta hotărâre nu poate constitui un motiv pentru revizuirea procesului penal, deoarece aceasta nu poate afecta fondul cauzei.

103. Totodată, persoanele în privința cărora a fost dispusă măsura preventivă a arestului în baza textului declarat neconstituțional trebuie puse în libertate în cel mai scurt termen de la pronunțarea acestei hotărâri.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 literele a) și e) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite* excepția de neconstituționalitate ridicată de către dl judecător Victor Sandu, în dosarul nr. 1-1039/14, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, precum și sesizarea depusă de către deputații în Parlament, dnii Mihai Ghimpu, Ion Apostol, Roman Boțan, Ion Casian, Petru Cosoi, Ștefan Vlas și Alina Zotea-Durnea.

2. *Se declară neconstituțional* textul „și în cazul infracțiunilor care au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii” din articolul 185 alin. (1) din Codul de procedură penală.

3. *Se declară inadmisibile* excepțiile de neconstituționalitate ridicate de către dl judecător Victor Sandu, în dosarul nr. 1-642/18, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, și, respectiv, de către dl avocat Serghei Mocanu, în dosarul nr. 14r-748/18, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

4. Prezenta hotărâre produce efecte juridice începând cu data de 17 august 2018.

5. Persoanele în privința cărora a fost dispusă măsura preventivă a arestului în baza textului declarat neconstituțional trebuie puse în libertate în cel mai scurt termen de la pronunțarea acestei hotărâri.

6. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

*Chișinău, 30 octombrie 2018
HCC nr. 27
Dosarul nr. 130g/2018*